

FINANČNA BILANCA

Bilanca stanja

Bilanca stanja je opis stanja podjetja v določenem trenutku (t. i. **dan bilance** je najpogosteje 31. december posameznega leta). Bilanca pa se lahko naredi tudi ob katerem koli drugem dnevu v letu (npr. 30. aprila). Na ta dan se ugotavlja:

- Kolikšno je premoženje podjetja?
- Kako bogato je podjetje? Koliko premoženja pripada podjetju oz. podjetnikom?
- Koliko dolgov ima podjetje?

Bilanca stanja se izdeluje v skladu z zakonskimi določili in predpisi. Namen natančnih določil in predpisov o formalnostih bilance in njeni vsebini je nuditi zunanjim opazovalcem **čimbolj pravo sliko o**

- premoženjskem in
- finančnem stanju

podjetja.

Bilanca stanja je sestavljena iz dveh strani in ima naslednjo osnovno strukturo:

BILANCA STANJA

Sredstva / Aktiva Kolikšna je premoženjska vrednost podjetja?	Viri sredstev / Pasiva Kdo financira podjetje? Komu pripada premoženjska vrednost?
Stalna sredstva	Lastniški kapital
Gibljava sredstva	Dolžniški kapital
Skupaj premoženje	Skupaj kapital

Leva stran se imenuje tudi premoženjska stran ali aktiva (v knjigovodstvu imenovana tudi »debet«).

Odgovarja pa na vprašanje: Katere premoženjske vrednosti so v podjetju oz. s katerimi stalnimi sredstvi razpolaga podjetje?

Načeloma razlikujemo med dvema vrstama premoženj:

- **stalna sredstva**
služijo podjetju na dolgi rok,
- **gibliva sredstva**
služijo podjetju na kratek rok, se torej prodajo, porabijo oz. knjižijo med letom.

Kot zlato pravilo bi lahko rekli: Premoženjska vrednost, s katero razpolaga podjetje več kot eno leto, spada k stalnim sredstvom, vse ostalo h gibljivim sredstvom.

Tipični primeri so:

Opozorilo: sredstva, ki jih določeno podjetje prišteva k stalnim, lahko drugo podjetje prišteva h gibljivim sredstvom.

Na primer vozila spadajo pri večini podjetij k stalnim sredstvom, a jih bo trgovec z avtomobili štel h gibljivim sredstvom.

Pri stalnih sredstvih naletimo tudi na naslednjo delitev:

-
- amortizacijska in neamortizacijska stalna sredstva:
 - avto: amortizacijsko
 - zemljišče: neamortizacijsko

- opredmetena in neopredmetena stalna sredstva:
 - avto, zemljišče: opredmetena
 - patenti, licenčne pravice: neopredmetena

Opozorilo: razlikovanje med stalnimi in gibljivimi sredstvi bo pomembno v nadaljevanju pri poglavju Amortizacija.

BILANCA STANJA

Sredstva (aktiva)

poslovni lokal	100.000
oprema	32.000
stroji, računalniška oprema	40.000
stanje zaloge	8.000
gotovina v blagajni in na banki	20.000
Skupaj sredstva	200.000

STALNA SREDSTVA
služijo podjetju na dolgi rok.

GIBLJIVA SREDSTVA se
knjižijo, porabijo ali
prodajo. Podjetju služijo
na kratek rok.

Desna stran bilance se imenuje kapitalna stran ali pasiva (v knjigovodstvu imenovana tudi »kredit«).

Odgovarja na vprašanje:

- Kdo je financiral premoženjsko vrednost podjetja? oz.
- Komu pripadajo premoženjske vrednosti podjetja?

Načeloma obstajata dve možnosti: Ali je premoženje od lastnika podjetja – financira se z lastnimi sredstvi (lastniški kapital), ali od tretje osebe – financirajo ga tuji vlagatelji, kot npr. banke (dolžniški kapital).

Najpogosteje se financira del podjetja z lastniškim kapitalom, drugi del preko tujih financerjev in spada tako k dolžniškemu kapitalu. Več premoženja kot spada k podjetju, torej več kot je lastniškega kapitala, boljši je položaj podjetja.

BILANCA STANJA

		Viri sredstev (pasiva)	
		Lastniški kapital	150.000
		bančni kredit	50.000
		Skupaj kapital	200.000

DOLŽNIŠKI KAPITAL: delež premoženja, ki je last tujih financerjev.

LASTNIŠKI KAPITAL: delež premoženja, ki je last podjetja.

Izenačitev vsot kot logika bilance

Če natančneje pogledamo bilanco stanja, opazimo, da je vsota sredstev enaka vsoti virov sredstev.

BILANCA STANJA

Sredstva (aktiva)		Viri sredstev (pasiva)	
poslovni lokal	100.000	lastniški kapital	150.000
oprema	32.000		
stroji, računalniška oprema	40.000	dolžniški kapital	50.000
stanje zaloge	8.000		
gotovina v blagajni in na banki	20.000		
Skupaj sredstva	200.000	Skupaj viri sredstev	200.000

V našem primeru znaša premoženje 200.000 in prav tako tudi kapital.

Ta enakost temelji na naslednji logiki: Sredstva podjetja morajo pripadati nekemu, ki je investiral v premoženjske vrednosti, kot so poslopja, avtomobili, dobroimetje na banki. Torej se je premoženje moralo nekako financirati – ali z lastniškim kapitalom ali z dolžniškim kapitalom.

Enaki vsoti se izražata tudi v samem izrazu »bilanca«, ki je izpeljan iz italijanščine »bilancia« (tehnica).

skupaj sredstva = skupaj viri sredstev
 Premoženje, ki je v podjetju, se je moralo od
 nekod financirati.

Opozorilo: Sestava bilance stanja je vedno enaka in neodvisna od velikosti podjetja, razlika je lahko le v obliki bilance. Sredstva so lahko napisana tudi nad viri sredstev. Primer takšne oblike bilance je naslednji:

Sredstva (aktiva)	
poslovni lokal	100.000
oprema	32.000
stroji, računalniška oprema	40.000
stanje zaloge	8.000
gotovina v blagajni in na banki	20.000
Skupaj sredstva	200.000

Viri sredstev (pasiva)	
lastniški kapital	150.000
dolžniški kapital	50.000
Skupaj viri sredstev	200.000

Tudi tukaj velja: skupaj sredstva = skupaj viri sredstev.

PODJETNIŠKI CILJI IN KAZALNIKI

Pregled

- Kaj je pravzaprav pomen in cilj posameznega podjetja?
 - Zakaj so nekateri podjetniki (delničarji) z dobičkom v višini 100 milijonov evrov nezadovoljni, drugi pa se lahko enakega dobička veselijo?
 - Zakaj je neko podjetje, ki ima za sabo uspešno leto in bi lahko imelo sijajno prihodnost, kljub temu obsojeno na propad?
 - Ali bo banka podjetju odobrila nujno potreben kredit?
 - Zakaj se podjetje ne more zadovoljiti s tem, da je »dobro« in si mora vedno znova prizadevati, da je boljše od konkurence?
-

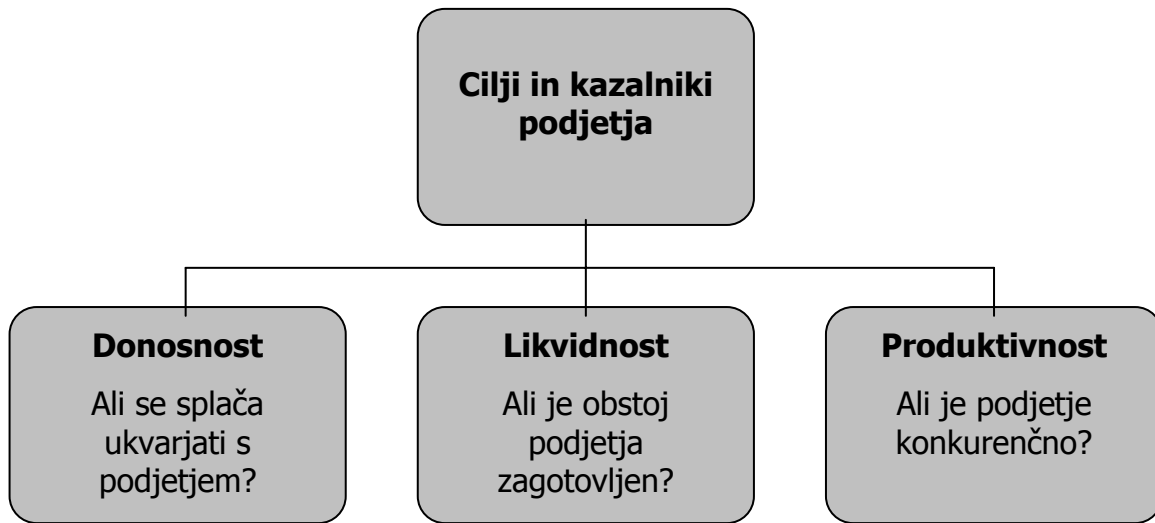
To so nekatera izmed vprašanj, ki si jih mora zastaviti podjetje. Odgovore na ta vprašanja dajejo **kazalniki**, ki se izračunajo pri letnem poročilu (bilanca stanja in izkaz poslovnega izida) nekega podjetja.

Iz tega je tudi razvidno, ali so bili doseženi najpomembnejši cilji. Ti cilji so, da je podjetje:

- dobičkonosno,
 - likvidno in
 - produktivno.
-

Za temi pojmi se skrivajo tri pomembna vprašanja, ki si jih mora zastaviti podjetje:

- Ali se spleča ukvarjati s podjetjem?
 - Ali je obstoj podjetja zagotovljen?
 - Ali je podjetje konkurenčno?
-

V nadaljevanju bodo obravnavani kazalniki, ki niso zanimivi le za podjetnike, ampak tudi za:

-
- posojilodajalce,
 - dobavitelje,
 - zaposlene in
 - medije.
-

Vsi ti podatki dajo prvi vtis o stanju nekega podjetja (v medicini bi temu rekli »anamneza«):

-
- donosnost lastniškega kapitala
 - donosnost investicije
 - denarni tok
 - likvidnost 1. stopnje, 2. stopnje in 3. stopnje
 - delež lastniškega kapitala
 - stopnja zadolženosti
 - donosnost prihodkov
-

Najprej pa si bomo odgovorili na osnovno vprašanje, kaj je sploh gospodarnost, ki je temeljni zakon vseh akterjev prostega trga.

STROŠKOVNO RAČUNOVODSTVO

Najnižja sprejemljiva cena na dolgi rok

Pri odprtem, svobodnem trgu so podjetja pogosto postavljena pred odločitev:

Ali se izdelek oz. storitev izplača ponuditi za takšno ceno, ki jo je trenutno možno doseči na trgu?

Na to vprašanje je možno odgovoriti PRITRDILNO le, če dosežena cena zadostuje za prispevek za kritje **lastnih stroškov** in zelenega **dobička**. V takšnem primeru govorimo o tako imenovani **najnižji sprejemljivi ceni na dolgi rok**.

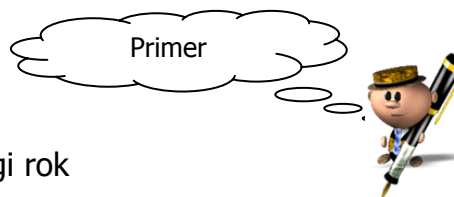
$$\begin{array}{l} \text{stroški prodanih izdelkov/storitev} \\ + \text{ dobiček} \\ \hline = \text{ najnižja sprejemljiva cena na dolgi rok} \end{array}$$

K **stroškom prodanih izdelkov/storitev** nekega izdelka (ali storitve) štejemo vse stroške, ki nastanejo zaradi izdelka ali storitve, tako variabilne kot tudi vse fiksne stroške podjetja.

Višina dobička je odvisna od pričakovanj podjetnika.

Primer

Picerija Rossi: najnižja sprejemljiva cena na dolgi rok

Stroške prodanih izdelkov/storitev za 200 prodanih pic izračunamo:

$$\begin{array}{l} \text{variabilni stroški na pico} \qquad \qquad \qquad 2,00 \\ + \text{ fiksni stroški na pico} \qquad \qquad \qquad 1,50 \\ \hline = \text{ stroški prodanih izdelkov/storitev na pico} \quad \mathbf{3,50} \end{array}$$

Če si gospod Rossi obeta 30 % dobiček, dobimo sledečo najnižjo sprejemljivo ceno na dolgi rok:

stroški prodanih izdelkov/storitev na pico	3,50
+ dobiček (cca 30 %)	1,00
<hr/>	
= najnižja sprejemljiva cena na dolgi rok	4,50

Če bi cena, ki se lahko doseže na trgu, konstantno padala pod izračunano vrednost, npr. na 4 evre, bi imela picerija Rossi tri možnosti:

1. znižati stroške
2. znižati dobiček
3. če ni nič od tega možno, ostane samo še umik iz trga.

Najnižja sprejemljiva cena na kratki rok

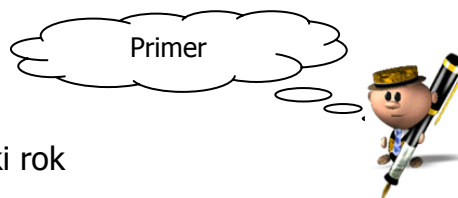
Na dolgi rok morajo biti vsi stroški pokriti, tako variabilni kot tudi fiksni stroški. Prav tako je potrebno doseči dobiček (najnižja sprejemljiva cena na dolgi rok).

Na kratki rok je lahko, iz strateških razlogov podjetja, smiselno sprejeti ceno, ki krije samo variabilne stroške. Variabilni stroški predstavljajo torej najnižjo sprejemljivo ceno na kratki rok (več v poglavju Prispevek za kritje).

Najnižja sprejemljiva cena na kratki rok = variabilni stroški

Primer

Picerija Rossi: najnižja sprejemljiva cena na kratki rok

Da bi picerija Rossi povečala svojo prepoznavnost na trgu, ponudi izhodiščno ceno za pico 2 evra, ki pokrije vse variabilne stroške, ne pa tudi fiksnih.

Razporejanje neposrednih stroškov/ razporejanje vseh stroškov

V prejšnjem poglavju prikazani način stroškovnega računovodstva, kjer se lahko posameznim stroškovnim mestom dodelijo tisti stroški, ki so:

- enoznačno dodeljivi in
 - nanje lahko vplivajo stroškovna mesta,
-

se imenuje **razporejanje neposrednih stroškov**.

Razporejanje neposrednih stroškov je omejeno samo na razporejanje direktnih stroškov (neposrednih stroškov) na posamezna stroškovna mesta.

Medtem ko se **razporejanje neposrednih stroškov** odpoveduje dodelitvi **splošnih stroškov** posameznim stroškovnim mestom, poskuša **razporejanje vseh stroškov** razdeliti med stroškovna mesta vse stroške, glede na vzrok nastanka.

Pri tem uporabi poseben ključ za razdelitev (npr. po prometu, prodaji, številu zaposlenih, kvadratnih metrih ipd.)

Oba sistema imata **prednosti in pomanjkljivosti**.

Razporejanje vseh stroškov:

- ustvari morebiti tudi za splošne stroške več stroškovne varčnosti, vendar je bolj kompleksen, zaposleni ga težje doumejo,
 - poleg tega se je potrebno posluževati posebnega ključa, o katerem je možno razpravljati.
-

Razporejanje vseh stroškov povzroči v podjetju pogosto nejevoljo in spore. (»Zakaj moram pokriti 30 % stroškov tajnice? Saj ona ne naredi ničesar zame!« so na primer argumenti, ki jih slišimo v podjetju od odgovornih za stroškovna mesta).

Razporejanje neposrednih stroškov:

- je enostavno, transparentno in za zaposlene lahko doumljivo.
 - Vsekakor ima pomembno pomanjkljivost, saj so tudi stroški, ki jih ni moč dodeliti (se jih v praksi pogostokrat ne zavedamo). Za te torej nismo odgovorni. Ker so v mnogih podjetjih največji zalogaj splošni stroški, kot npr. v primeru picerije Rossi (več kot polovica stroškov je zabeleženih kot splošni stroški), lahko vodi to v težave.
-

Ponudila bi se lahko rešitev, kjer bi nekatere posredne stroške pretvorili v neposredne stroške.

Natakarje bi lahko na primer razdelili med natakarje, ki prinašajo samo hrano in natakarje, ki prinašajo pijačo. Stroške bi bilo možno enoznačno porazdeliti.

Vprašamo se lahko, ali je to smiselno. Pri evforiji stroškovnega računovodstva ne smemo pozabiti na **stroške stroškovnega računovodstva**. Tudi za stroškovno računovodstvo je potrebno izdelati analizo stroškov in koristi. Spoznanje in izpeljani ukrepi (koristi) morajo stroške, nastale zaradi stroškovnega računovodstva, krepko prevladati. Upoštevajte pravilo:

Koristi stroškovnega računovodstva morajo biti večje od stroškov, nastalih pri samem izračunavanju.

K stroškom stroškovnega računovodstva štejemo na primer tudi stroške dela finančnega oddelka.

Upoštevati je potrebno tudi t. i. posredne stroške, ki so lahko pogosto bistveno višji. Na primer čas, ko se vodje oddelkov ukvarjajo izključno z oblikovanjem stroškovnih mest in pri tem popolnoma pozabijo na kupce, izboljšanje poteka proizvodnje ali na zaposlene.

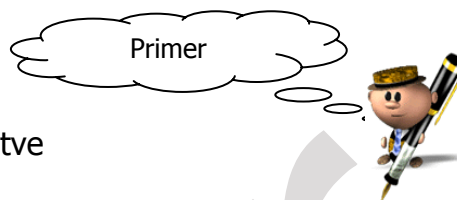
K posrednim stroškom štejemo tudi jezo in nezadovoljstvo, če vodjem stroškovnih mest dodelimo stroške, za katere se ne čutijo odgovorne. Še večja je jeza in nezadovoljstvo, če takšno stanje vpliva na višino njihovega dohodka (pri plačilu provizije).

Notranje - poslovni izračun stroškov

Tako imenovani notranje-poslovni izračun stroškov naj bi med drugim preprečil mišljenje, da storitve iz lastne hiše ne stanejo in se jih zato lahko poljubno koristi.

Primer

Picerija Rossi: Izračun notranje-poslovne storitve

Stroškovno mesto »hrana« želi doseči svoj cilj pri zniževanju stroškov in zato ne zaposli pomožnega kuharja, ki ga sicer nujno potrebuje. Čistilka mora pogosteje poprijeti za pomožna dela v kuhinji, zato skoraj ne zmore več svojega osnovnega opravila, čiščenja lokala.

Da bi vodji stroškovnega mesta dopovedali, da tudi čistilka nekaj stane, se za vsako uro, ko opravlja čistilka delo v kuhinji, dodeli 15 evrov njegovemu stroškovnemu mestu.

Ta razdelitev se zgodi dejansko samo na papirju (bolje rečeno na stroškovnem planu). Dejansko ni nobenega prometa z denarjem.

V takšnem primeru govorimo, da so bili stroški iz enega stroškovnega mesta (v tem primeru stroškovnega mesta splošni stroški) »prisojeni« drugemu stroškovnemu mestu. Zato se ti stroški imenujejo tudi »prisojeni stroški«.

Za izračun prisojenih stroškov je nujno, da vodi čistilka pregled, iz katerega se lahko izračuna, koliko ur je delala v kuhinji. Tudi to povzroči stroške, zaradi česar je potrebno tudi pri internem obračunu storitev izvesti analizo stroškov in koristi.

Analiza je pogosto nujna tudi pri dejansko pomembnih stroških. V mnogih podjetjih so to na primer stroški elektronske obdelave podatkov, ki lahko hitro pretirano narastejo, če ni nihče za to odgovoren.

-
- Interni oddelek elektronske obdelave podatkov bo še pri tako majhni težavi takoj poklical pomoč.
 - Prenosnik prodajalca mora biti vselej najmodernejši in najlepši. Z eno leto starim modelom se ne more prikazati pred stranko.
-

Takšne zahteve se lahko kaj hitro zmanjšajo, če se zato nastali stroški prenesejo na stroškovna mesta in je zanje potrebno prevzeti odgovornost. Pogosto pridejo do spoznanja, da bo stari prenosnik zadoščal še naslednji 1-2 leti in da težava z obdelavo podatkov ni tako nujna.

Primer

GOSPODARSKO PRAVO

Zastopanje (pravica zastopanja)

Preden sklenemo pogodbo z zastopnikom družbe, se moramo vprašati:

- Je ta oseba, ki je podpisala pogodbo v imenu podjetja, dejansko za to tudi pooblaščenca (**ima pravico zastopanja**)?
 - Če je tako, ali zadostuje le njen podpis ali mora pogodbo podpisati tudi druga oseba iz družbe?
-

Kot smo opredelili, družbo zastopajo osebe, ki so določene z zakonom ali aktom o ustanovitvi družbe na podlagi zakona (zakoniti zastopnik). Zastopnik lahko opravlja vsa pravna dejanja, ki spadajo v pravno sposobnost družbe. Statutarna ali druga omejitev nima pravnega učinka proti tretjim osebam. Tako je v zakonu opredeljeno:

- **Samostojni podjetnik** sam zastopa svoje podjetje.
 - **Družbo z neomejeno odgovornostjo** lahko zastopa eden od **družbenikov**. To pomeni, da za veljavnost pogodbe zadostuje podpis enega družbenika.
 - **Komanditno družbo** zastopajo **komplementarji**. Če obstaja več komplementarjev, ima vsak pooblastilo do zastopanja.
 - **Družbo z omejeno odgovornostjo** zastopa **poslovodja**, ki ga največkrat ne imenujemo tako, ampak direktor. Poslovodjo imenujejo družbeniki. Če imenujejo več poslovodij, je za pravnomočnost pogodbe predvideno skupno zastopstvo. Pooblastilo za to imajo le poslovodje, ki so bili za to imenovani. Tudi družbeniki lahko postanejo poslovodje.
 - V **delniški družbi** ima upravni odbor pravico do zastopanja pri enotirnem upravljanju (ali izvršni direktor), pri dvotirnem pa uprava, ki je lahko enočlanska (direktor) ali veččlanska (predsednik uprave).
-

Insolventno pravo

Insolventnost je dalj časa trajajoča nezmožnost dolžnika za poravnavo svojih zapadlih obveznosti. Njena posledica je, če ne pride do izvensodne poravnave, **stečaj**, ki ga lahko sproži katerikoli upnik ali pa sam dolžnik.

Insolventnost je najhujša nočna mora za vsako družbo. Pod tem pojmom razumemo, da družba ni sposobna urediti svojih plačilnih obveznosti: ne zmore plačati računov dostavljalcev, plač delavcev, obrokov za najemnine ali *leasinga*, odplačil kreditov itd. Družba je nelikvidna ali povedano drugače – nima likvidnih sredstev.

V tej situaciji se ne znajdejo le družbe, ki so imele že na začetku slabe možnosti, temveč tudi družbe, ki so v preteklosti uspešno poslovale.

Lahko so prizadete tudi družbe, ki so imele odlično napoved za prihodnost, vendar so se v svoji zagnanosti po širitvi uštele in so se morale tako soočiti s **težavami z likvidnostjo**.

Likvidnostne težave lahko prebrodijo in ne vodijo vedno v razpad družbe. Vendar pa so zato potrebne dobra volja, spretnost pri pogajanjih in zvrhana mera sreče.

Razlogi za insolventnost

Vzroki za insolventnost so predvsem napake pri poslovanju družb. Veliko insolventnosti bi se lahko preprečilo, če bi družba posedovala ustrezno strokovno znanje in sposobnosti na področju gospodarskega poslovanja in ga tudi primerno uporabljala. Posebej bi k temu prispevalo bolj dosledno upoštevanje različnih opozorilnih znakov pred insolventnostjo.